

Πολιτισμός II

Θεματική Ενότητα 1:
Η «πρωταρχική καταστροφή»
του 20ού αιώνα

Επικ. καθηγητές Ελένη Γεωργοπούλου και Γιάννης Πάγκαλος
Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η «πρωταρχική καταστροφή» του 20ού αιώνα

Θεματική Ενότητα 1

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Ιστορικό πλαίσιο και πολιτική ατμόσφαιρα
  - i. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος: στοιχεία και δεδομένα
  - ii. Τέλος του Πολέμου και Επανάσταση του Νοέμβρη

2. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος στην τέχνη και τη λογοτεχνία
  - i. Η «μάχη του υλικού» στη ζωγραφική
  - ii. Käthe Kollwitz (αντιπολεμικές εικαστικές συνθέσεις)
  - iii. Η «μάχη του υλικού» στη λογοτεχνία

3. Βιβλιογραφικές αναφορές

Σκοποί ενότητας

Στόχος του τρίωρου σεμιναρίου είναι:

- a) Να παρουσιάσει το ιστορικό υπόβαθρο της θεματικής ενότητας «Η πρωταρχική καταστροφή του 20ού αιώνα»
- b) Να καταδείξει σε αδρές γραμμές της συνέπειες αυτής της καταστροφής σε ανθρώπους, κοινωνία και πολιτισμό.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μέρος Ι

Ιστορικό πλαίσιο και πολιτική ατμόσφαιρα

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος: στοιχεία και δεδομένα

- **Πότε και πού:** 1914 – 1918 στην Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή, την Αφρική και την Ανατολική Ασία.
- **Ποιος; Δύο συμμαχίες:**
  - Κεντρικές Δυνάμεις: Γερμανία και Αυστροουγγαρία (αργότερα και η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η Βουλγαρία)
  - Αντάντ: Γαλλία, Ρωσία, Μεγάλη Βρετανία και Σερβία (αργότερα και Ιαπωνία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ρουμανία και οι ΗΠΑ).
- **Γιατί; Πολιτικές αντιθέσεις ισχύος μεταξύ των ευρωπαϊκών Μεγάλων Δυνάμεων.**

Αναλυτικά

- <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterweltkrieg/155303/europaeischer-und-globaler-charakter-des-krieges>
- <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterweltkrieg/159467/die-historie-des-ersten-weltkrieges-ein-ueberblick>
- <http://www.swr.de/erster-weltkrieg/-/id=12638894/euhh3d/index.html>

Ευρώπη 1914

Χάρτης
στρατιωτικών
συμμαχιών στην
Ευρώπη του 1914

Πηγή:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Europe_1914.png

By Department of
History, United States
Military Academy
(www.dean.usma.edu)
[Public domain], via
Wikimedia Commons

Αφορμή και Αιτία

- **Αφορμή:** Δολοφονική επίθεση στο Σεράγεβο
  - Στις 28 Ιουνίου 1914 ο Αυστριακός διάδοχος του θρόνου, αρχιδούκας Franz Ferdinand, και η γυναίκα του δολοφονούνται στο Σεράγεβο από έναν Σέρβο (μέλος σλαβικής μυστικής οργάνωσης).
- **Αιτία:** «Κρίση του Ιουλίου 1914» :
  - Η Γερμανία παρέχει στήριξη στην Αυστροουγγαρία (τμήματα της γερμανικής στρατιωτικής ηγεσίας αναζητούσαν μια αφορμή για να πολεμήσουν ενάντια στη Ρωσία).
- Η Αυστρία κηρύσσει στις 28 Ιουλίου τον πόλεμο στη Σερβία (29 Ιουλίου επίθεση στο Βελιγράδι).

Δολοφονία στο Σαράγιεβο

Ο διάδοχος του αυστριακού θρόνου Franz Ferdinand δέχεται δολοφονική επίθεση στις 28 Ιουνίου 1914 στο Σαράγιεβο. Φωτό: wdr/dpa

http://ais.badische-zeitung.de/piece/05/2b/a0/f6/86745334-p-590_450.jpg

Αλυσιδωτή Αντίδραση

- Κατ' αυτόν τον τρόπο ξεκινά μια (ηθελημένη;) αλυσιδωτή αντίδραση: την 1^η Αυγούστου η Γερμανία κηρύσσει τον πόλεμο στη Ρωσία, την 3^η Αυγούστου στη Γαλλία και την 4^η Αυγούστου εισέρχεται και η Μεγάλη Βρετανία στον πόλεμο.
- Πιο αναλυτικά για το ξέσπασμα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου:
- <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterweltkrieg/155302/ausloesung-und-beginn-des-krieges>

Εσωτερική Ειρήνη

Bundesarchiv, Bild 146-2004-0096 / E. Bieber / CC-BY-SA
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/93/Bundesarchiv_Bild_146-2004-0096%2C_Kaiser_Wilhelm_II..jpg/800px-Bundesarchiv_Bild_146-2004-0096%2C_Kaiser_Wilhelm_II..jpg

- **Εσωτερική Ειρήνη:**
«Πολεμικός ενθουσιασμός»
και εσωτερική ενότητα
(Kaiser Wilhelm II.: «δεν
γνωρίζω κόμματα, γνωρίζω
μόνο Γερμανούς») μέχρι
περίπου το 1916– αλλά
ήταν μόνο επιφανειακά.

Πολεμικός ενθουσιασμός, εθνική έξαρση...

*The Road To
War*

Συρμός που
μεταφέρει
γερμανικά
στρατεύματα

<http://media.iwm.org.uk/iwm/mediaLib//299/media-299329/large.jpg>

Πόλεμος αερίων και χαρακώματα

Πόλεμος αερίων (1918)

Στρατεύματα των ΗΠΑ με μάσκες αερίων προελαύνουν στη Γαλλία στις 20. 5. 1918.
© Corbis/Bettmann

http://www.wissen.de/sites/default/files/styles/ws_article_image/public/wissensserver/jadis/incoming/102212.jpg?itok=0iag924u

Γερμανοί στρατιώτες στο χαρακώμα. Foto: DHM

http://static1.fnp.de/storage/scl/importe/fnpartikel/nachrichten/kultur/855150_m3w605h320q75v36269_feu_schuetzengraben_18121_4c.jpg?version=1418848075

Εσωτερική πολιτική

- Εσωτερική πολιτική:
  - Σύνταγμα: συνταγματική μοναρχία (Kaiser Wilhelm II.)
  - Εξουσία = Kaiser + κυβέρνηση (διορισμένη από τον Kaiser)
  - Ράιχσταγκ (κοινοβούλιο): δικαιοδοσία επί του προϋπολογισμού
- Το 1916 ο Hindenburg και ο Ludendorff αναλαμβάνουν την ηγεσία της **OHL (Ανώτατη Στρατιωτική Αρχή)**.
- Το 1917 η εξουσία του Ράιχ περνά στην OHL (de facto: απολυταρχική, αντικοινοβουλευτική δικτατορία).
- <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterweltkrieg/155305/burgfrieden-und-innenpolitik>

Βιομηχανοποιημένος πόλεμος

- Ο πρώτος εξ' ολοκλήρου βιομηχανοποιημένος πόλεμος.
  - μαζική χρήση πολεμικού υλικού (τανκς, αεροπλάνα, ζέπελιν)
  - Όπλα μαζικής καταστροφής (δηλητηριώδη αέρια, πολυβόλα)
- «μάχη υλικού» („Materialschlacht“)
- Στατικός πόλεμος-χαρακώματα
- <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterweltkrieg/155306/strategien-und-waffen-im-industrialisierten-krieg>
- <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterweltkrieg/155307/soldatische-kriegserfahrungen-im-industrialisierten-krieg>

Πόλεμος αερίων

- Γερμανοί στρατιώτες με μάσκες αερίων-χειριστές ενός βαρέως μυδραλιοβόλου (Fla-MG)
- Bundesarchiv, Bild 183-R52907 / CC-BY-SA
- https://de.wikipedia.org/wiki/Gaskrieg_w%C3%A4hrend_des_Ersten_Weltkrieges#/media/File:Bundesarchiv_Bild_183-R52907,_Mannschaft_mit_Gasmasken_am_Fla-MG.jpg

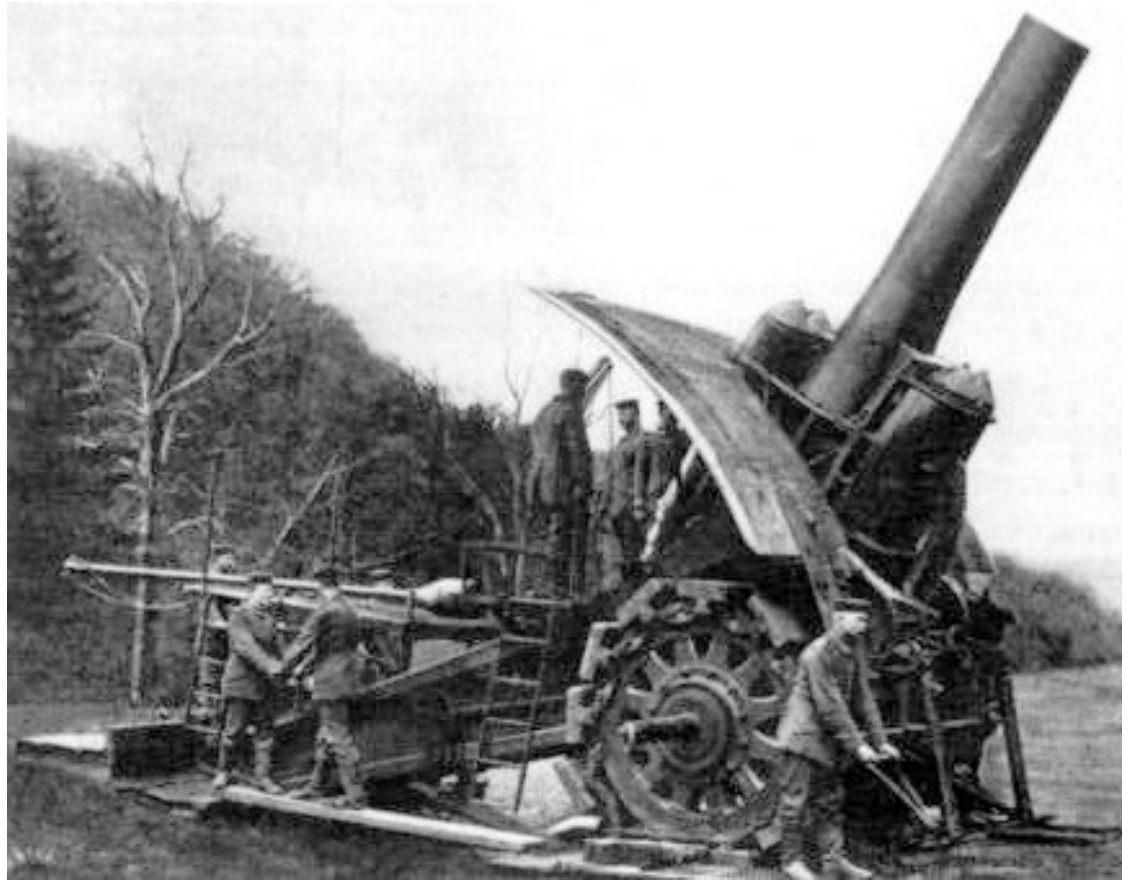

Bundesarchiv, Bild 183-R52907
Foto: o. Ang. | 1915/1918

Νέα Όπλα: «Dicke Berta»

- Νέα όπλα:
„Dicke Berta“

https://de.wikipedia.org/wiki/Dicke_Bertha#/media/File:Dicke_Bertha.Big_Bertha.jpg

Εναέριος πόλεμος

- Επίθεση γερμανικού πολεμικού αεροσκάφους εναντίον εχθρικού στρατιωτικού αερόστατου (1918)
- Unbekannt - Illustrierte Zeitschrift des Weltkrieges, Union Deutsche Verlagsgesellschaft, Band VIII, 1918, Seite 183
- https://de.wikipedia.org/wiki/Luftkrieg#/media/File:Angriff_auf_feindlichen_Fesselballon_1918.jpg

Χριστούγεννα στα χαρακώματα

- Χριστουγεννιάτικη γιορτή γερμανικών στρατευμάτων σ' ένα χαρακώμα στην Ανατολική Πρωσία
- Photopostkarte bei Trakehnen, 1914
13 x 8 cm © Deutsches Historisches Museum, Berlin Inv. Nr.: F 55/408
- <https://www.dhm.de/fileadmin/medien/lemo/images/ba006127.jpg>

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

- **Συνέπειες:** περίπου 10 εκατομμύρια νεκροί στρατιώτες. 20 εκατομμύρια τραυματίες – συν 10 εκατομμύρια πολίτες (πείνα, αρρώστιες). Καταστροφή ολόκληρων περιοχών, οικονομική πανωλεθρία.
- «κοινωνία χωρίς πατέρες».
  - Βλέπε επίσης: T. Nipperday: Erfahrungen im Ersten Weltkrieg (Studt 1999: 26-33)

Ανάπηροι πολέμου

Επαίτης ανάπηρος πολέμου στο Βερολίνο του 1923: παρά τις επιμέρους αυξήσεις, οι συντάξεις σε σχέση με την αύξηση των τιμών παρέμειναν εξαιρετικά χαμηλές, ένα πρόβλημα που επιδεινώθηκε στην μεταπολεμική εποχή.

(© Bundesarchiv, Bild 146-1972-062-01 / Fotograf: o.A.)

<http://www.bpb.de/cache/images/5/144375-3x2-article620.jpg?F0B28>

Bundesarchiv, Bild 146-1972-062-01
Foto: o.Ang. | 1923

Ανάπηροι πολέμου 2

- Προσφορά εργασίας για αναπήρους πολέμου
- © IWM (Art.IWM PST 7157)
- <http://media.iwm.org.uk/iwm/mediaLib/153/media-153536/preview.jpg>

«Κοινωνία χωρίς πατέρες»

- Γερμανοί στρατιώτες μεταφέρουν το 1915 τους νεκρούς συντρόφους τους για ταφή στα μετόπισθεν του μετώπου. (Πηγή: <http://www.altearmee.de/archiv/photoarchiv>)
- <http://www.geocities.ws/calbegeschichte/8/gefallenentransport.jpg>

Τέλος του πολέμου

- Μετά από απαίτηση του Ludendorff τα κόμματα της πλειοψηφίας του κοινοβουλίου (Κέντρο, αριστεροί φιλελεύθεροι (DDP), σοσιαλδημοκράτες (SPD)) συμμετέχουν στην κυβέρνηση= πρώτο σημαντικό βήμα προς την **κοινοβουλευτική δημοκρατία** από την Ανώτατη Στρατιωτική Αρχή (OHL) – **«επανάσταση άνωθεν»**
- Στις 29 Σεπτεμβρίου 1918 ο Ludendorff παραδέχεται την ήττα και αξιώνει από την κυβέρνηση άμεσες διαπραγματεύσεις για κατάπαυση του πυρός. Μέσω της εισαγωγής της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας υπήρχε η προσδοκία για μια καλύτερη συνθήκη ειρήνης από τους συμμάχους, ειδικά από τις ΗΠΑ.

Ναυτική ανταρσία/εξέγερση

- **Ναυτική ανταρσία/εξέγερση** – στις 30 Οκτωβρίου στο Wilhelmshaven (στόλος ανοιχτής θάλασσας) + στις 3 Νοεμβρίου στο Κίελο. Η ηγεσία του Ναυτικού τέλος Οκτωβρίου 1918 δίνει εντολή στο στόλο για μια τελική μεγάλη επιχείρηση εναντίον του Βρετανικού στόλου, για να σώσει «την τιμή του όπλου». Οι ναύτες αρνούνται να ακολουθήσουν αυτήν την άνευ νοήματος εντολή. Η ανταρσία εξαπλώνεται και σε άλλα λιμάνια, στις μονάδες των ηπειρωτικών πόλεων και στην εργατιά των βιομηχανικών περιοχών (= επανάσταση του Νοέμβρη).

Επανάσταση

- 3 – 9 Νοεμβρίου: εξάπλωση της εξέγερσης σε όλο το Ράιχ, δημιουργούνται **Συμβούλια Στρατιωτών και Εργατών= Επανάσταση του Νοέμβρη**.
- 9 Νοεμβρίου 1918: ο Max von Baden εξαναγκάζει τον Wilhelm II. σε παραίτηση και παραδίδει στον **Friedrich Ebert** το αξίωμα του Καγκελαρίου. – Ο Philipp Scheidemann διακηρύσσει την ίδρυση της Δημοκρατίας.
- 11 Αυγούστου 1919: Επίσημη λήξη της επανάστασης = Κύρωση του νέου **Συντάγματος της Βαϊμάρης**.

Ο μύθος του «πισώπλατου μαχαιρώματος»

- Η κοινή γνώμη μέχρι το τέλος του πολέμου κρατήθηκε σε άγνοια από την δικτατορία της ΟΗΛ σχετικά με την απέλπιδα κατάσταση του γερμανικού στρατεύματος. Για την αναγκαία συμφωνία κατάπαυσης του πυρός, ωστόσο, στα μάτια της κοινής γνώμης την ευθύνη έφερε η κοινοβουλευτική κυβέρνηση και όχι η ΟΗΛ.
- Ο Hindenburg στις 18 Νοεμβρίου 1919 ερμηνεύοντας την κατάρρευση της Γερμανίας υποστήριξε ότι ο γερμανικός στρατός μαχαιρώθηκε πισώπλατα (από την Επανάσταση του Νοέμβρη).

Ο μύθος του «πισώπλατου μαχαιρώματος» 2

- ο μύθος του «πισώπλατου μαχαιρώματος» :
Η επανάσταση (κατά συνέπεια η αριστερά)
φταίει για την ήττα.

Βλ. σχετικά:

- <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterweltkrieg/155331/das-ende-des-kaiserreichs>

Ο μύθος του «πισώπλατου μαχαιρώματος» 3

- Μία προπαγανδιστική καρικατούρα του 1924 δείχνει τους Philipp Scheidemann και Matthias Erzberger να μαχαιρώνουν πισώπλατα τους Γερμανούς στρατιώτες που πολεμούν στο μέτωπο.
- https://de.wikipedia.org/wiki/Dolchsto%C3%9Flegende#/media/File:Stab-in-the-back_cartoon_1924.jpg

Ο μύθος του «πισώπλατου μαχαιρώματος» 4

- Απόσπασμα προεκλογικής αφίσας με αναπαράσταση του «πισώπλατου μαχαιρώματος», 1924
- <http://www.muenster.de/stadt/archiv/pics/Hindenburg-Dolch-200.jpg>

Ένωση Σπάρτακος

- Αντιπολιτευόμενη ομάδα της ακραίας πτέρυγας του SPD (ιδρύθηκε το 1916). Το 1917 προσκολλάται στο USPD. Οι ηγέτες της, **Karl Liebknecht** und **Rosa Luxemburg**, ιδρύουν την 1. Ιανουαρίου 1919 μαζί με άλλους ακροαριστερούς το KPD (Κομμουνιστικό Κόμμα Γερμανίας).
- Οι σπαρτακιστές θέλουν να ολοκληρώσουν την επανάσταση= «όλη η εξουσία στα Συμβούλια».
- Η εξέγερση του Σπάρτακου στο Βερολίνο καταπνίγεται αιματηρά τον Ιανουάριο του 1919 από εθελοντικές παραστρατιωτικές φασιστικές μονάδες κρούσης (Freikorps)– Ο Liebknecht και η Luxemburg αρχικά συλλαμβάνονται– στη συνέχεια δολοφονούνται.

Rosa Luxemburg

- Η **Rosa Luxemburg** τάσσεται υπέρ ενός δημοκρατικού κομμουνισμού:
- «Ελευθερία μόνο για τους υποστηρικτές της κυβέρνησης, μόνο για τα μέλη ενός κόμματος ... δεν είναι ελευθερία. Η ελευθερία είναι πάντα η ελευθερία αυτού που σκέπτεται διαφορετικά.»
- Bundesarchiv, Bild 183-14077-006 / Unbekannt / CC-BY-SA
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c/Bundesarchiv_Bild_183-14077-006%2C_Rosa_Luxemburg.jpg

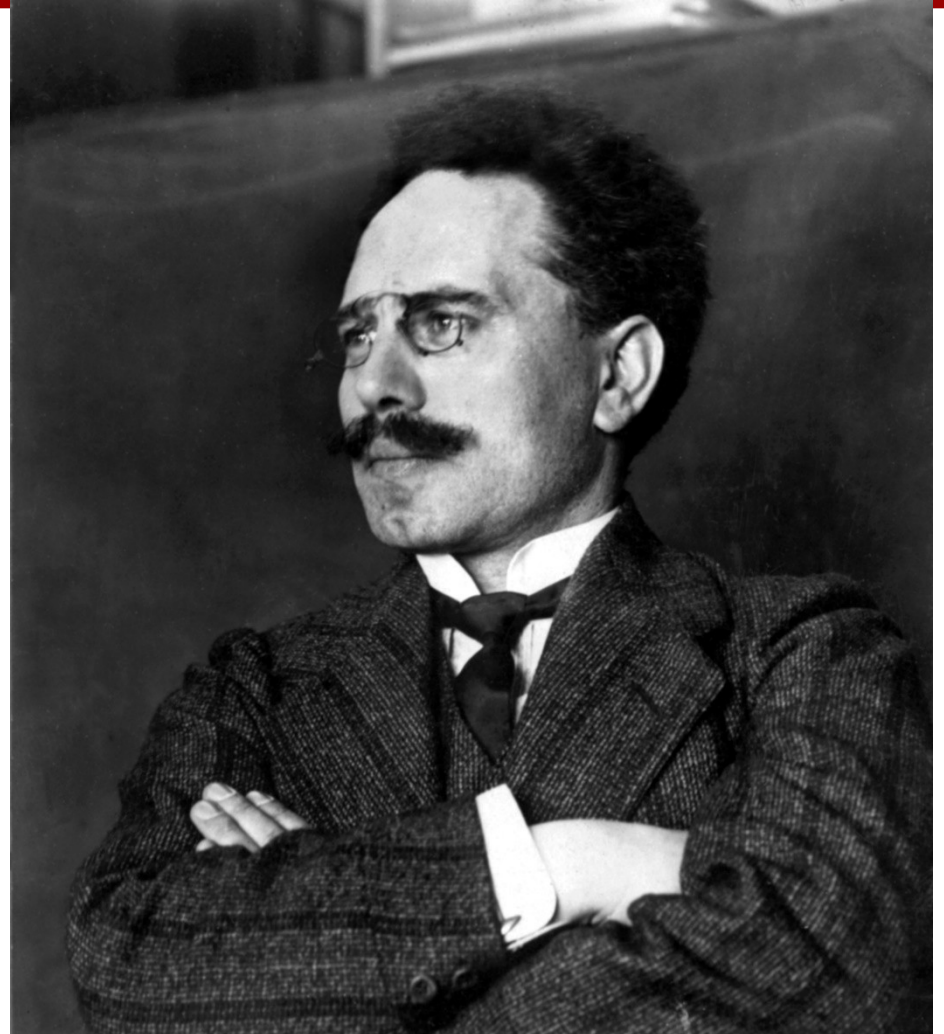

Bundesarchiv, Bild 183-14077-006
Foto: o. Ang. | 1915 ca.

Karl Liebknecht

- Karl Liebknecht (περ. 1911)
- Copyright G. G. Bain - Library of Congress. Αυτή η εικόνα διατίθεται στην ψηφιακή ID [cph.3c35384](https://www.loc.gov/ead/cph.3c35384) στο Τμήμα Εντύπων και Φωτογραφιών της [Library of Congress](https://www.loc.gov/) των ΗΠΑ
- <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/c5/KLiebknecht.jpg/800px-KLiebknecht.jpg>

Η Συνθήκη των Βερσαλλιών

- 18.1.1919 έναρξη της συνόδου ειρήνης στο Παρίσι με 70 αντιπροσώπους των 27 κρατών-νικητών (υπό την προεδρία του Γάλλου πρωθυπουργού Clemenceau) – χωρίς εκπροσώπους των ηττημένων.
- 28.6.1919 στην Αίθουσα Καθρεπτών του Ανακτόρου των Βερσαλλιών υπογραφή της συμφωνίας
- <http://www.bpb.de/izpb/183887/wie-die-weltkriege-endeten>
- <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterweltkrieg/159467/die-historie-des-ersten-weltkrieges-ein-ueberblick?p=3>

Όροι της συνθήκης

- Απώλειες εδαφών (περ. 70.000 τ.χ. και όλες οι αποικίες)
- Αφοπλισμός
- Η έκδοση του Κάιζερ και ορισμένων πολιτικών και στρατιωτικών
- Άρθρο σχετικά με την **ευθύνη του πολέμου**: αναγνώριση της μοναδικής υπαιτιότητας για τον πόλεμο και ανάληψη ευθύνης για όλες τις ζημιές που δημιουργήθηκαν (αποζημιώσεις).

«Η ντροπιαστική υπαγόρευση των Βερσαλλιών»

- Αντίδραση στη Γερμανία: Οργή σε όλα τα κόμματα – έντονες συζητήσεις. Συναίνεση για αποδοχή της συμφωνίας. Στις 28 Ιουνίου 1919 οι υπουργοί Hermann Müller (SPD) und Hans Bell (Κέντρο) υπογράφουν τη συμφωνία. Παρά τη συναίνεση –η πολιτική δεξιά εκλαμβάνει τη συνθήκη των Βερσαλλιών ως προδοσία του έθνους.
- Η συνθήκη ερμηνεύθηκε τόσο ως «ντροπή» όσο και ως (έξωθεν) «υπαγόρευση». (Βλ. σχετικά: Salewski, Michael: Kriegsschuldfrage und „Versailler Schanddiktat“. Στο: Studt 1999:82-84)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μέρος 2^ο

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος στην τέχνη και τη λογοτεχνία

Otto Dix. Der Krieg (Ο Πόλεμος)

- Otto Dix (1891–1969), Sturmtruppe geht unter Gas vor, 1924 [Τάγμα εφόδου προελαύνει μέσα στα αέρια] (από τη σειρά: „Der Krieg« [Ο Πόλεμος], χαρακτηριστικό VI, Φύλλο 12, Φάκελος 2.II), Hamburger Kunsthalle / bpk, VG Bild-Kunst, Βόνη 2014, Φωτό: Christoph Irrgang
- http://www.hamburger-kunsthalle.de/tl_files/ausstellungen/2014/dix/dix_key.jpg

Otto Dix' „Selbstbildnis als Mars“

- Otto Dix' „Selbstbildnis als Mars“
[Αυτοπροσωπογραφία ως θεός Άρης] (1915)
- Φωτό: Bundeskunsthalle
- <http://german-expressionists.tumblr.com/post/37481073635/otto-dix-self-portrait-as-mars-1915>

Πολιτισμός II

Otto Dix, Αυτοπροσωπογραφία με κράνος πυροβολικού

- Otto Dix, Selbstbildnis mit Artilleriehelm (Self Portrait with Artillery Helmet), 1914
- http://40.media.tumblr.com/500539925c25ecc94fec57e488ee81fd/tumblr_m1ggpAfFA1rcisg0o1_1280.jpg

Πολιτισμός II

Νεκρός σκοπός (Toter Sappenposten)

Dead sentry in the trenches.

Μέσα από αυτή τη σειρά ο Dix παρουσιάζει ένα ευρύ φάσμα τρόπων θανάτου ενός στρατιώτη. Εδώ ο στρατιώτης μένει ακριβώς στη θέση που είχε όταν τον βρήκε η σφαίρα του σκοπευτή. Φωτό: Courtesy The Trustees of the British Museum ©DACS 2014

- <https://i.guim.co.uk/img/static/sys-images/Guardian/Pix/pictures/2014/5/13/1399984620741/fe0c9cfc-3166-4d55-8751-02a4e3cafc10-1509x2040.jpeg?w=700&q=85&auto=format&sharp=10&s=6321e7d4af4e42cb0144fdfddb8d18de>

Otto Dix: Maschinengewehrzug (Πολυβολητές)

- Otto Dix:
Πολυβολητές
προελαύνουν
(Somme, Νοέμβριος
1916 – 1924)
- Otto Dix "Machine
Gunnners Advancing"
from Der Krieg (1924)
- <http://davidmhart.com/liberty/WarArt/Dix/Krieg1924/MachineGunnnersAdvancing.JPG>

George Grosz: Der Held (Ο ήρωας)

- George Grosz, *Der Held* (1933)
- <http://www.forumeerstewereldoorlog.nl/wiki/images/thumb/250px-Groszhero.jpg>

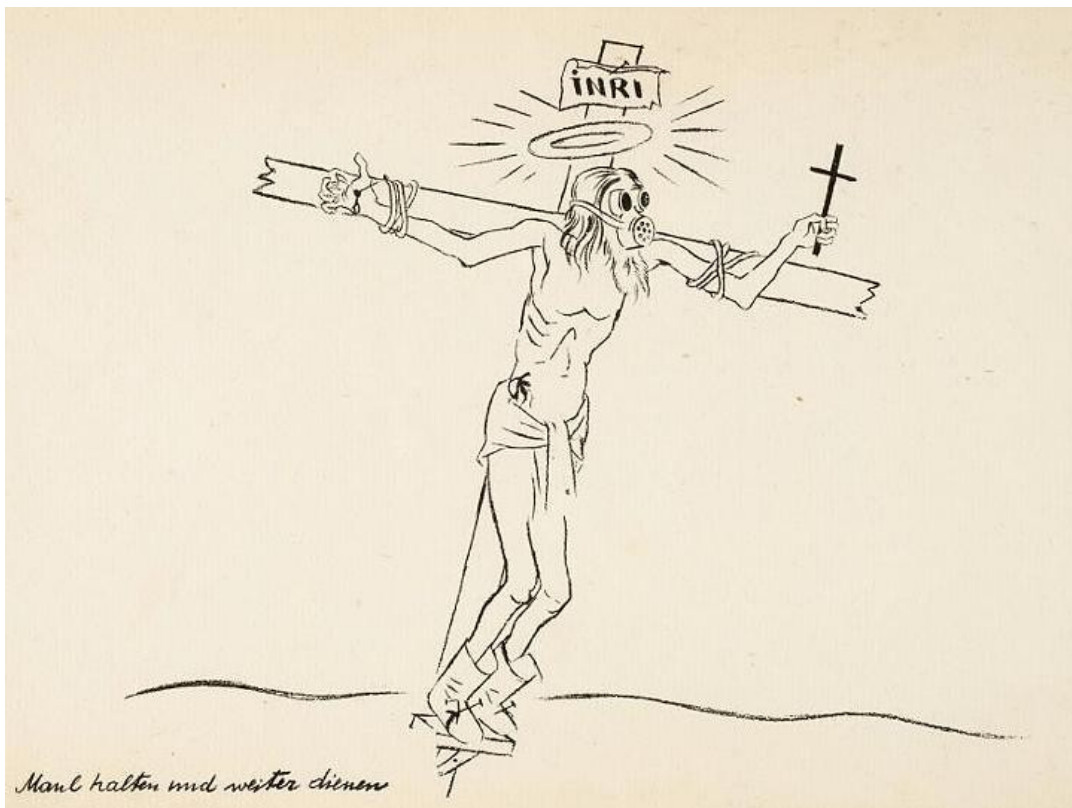

Πι

«Βούλωσε το στόμα κι εξακολούθησε να υπηρετείς», George Grosz

- „Maul halten und weiter dienen“ [«Βούλωσε το στόμα κι εξακολούθησε να υπηρετείς»], ονόμασε ο George Grosz (1893-1959) αυτό το σχέδιο.
- dpa/Kunstmuseum Solingen
- <http://p5.focus.de/img/otos/origs4650114/3452436182-w721-h541-o-q75-p5/urn-newsml-dpa-com-20090101-150430-99-04295-large-4-3.jpg>

Käthe Kollwitz - *Getötet im Schlachtfeld* (Πεσών στο πεδίο της μάχης)

- Käthe Kollwitz -
Getötet im Schlachtfeld (1921)
- <http://uploads4.wikiaart.org/images/katke-kollwitz/not-detected-235976.jpg!Blog.jpg>

Πολιτισμός II

Kaethe Kollwitz – Brot (Ψωμί) - 1924

- Kaethe Kollwitz -
Brot – 1924
- http://www.foodnews.ch/allerlei/30_kultur/galerie/images/Kollwitz_Brot.jpg

Käthe Kollwitz: Die Überlebenden (οι επιζώντες), (1923)

- Käthe Kollwitz: Die Überlebenden (1923). Δεξιά κάτω η προτροπή: **πόλεμος στον πόλεμο!**
- [http://www.vulture-bookz.de/imagebank/Propaganda/images/1923~Krieg dem Kriege \(Kollwitz\).jpg](http://www.vulture-bookz.de/imagebank/Propaganda/images/1923~Krieg%20dem%20Kriege%20(Kollwitz).jpg)

Σχετικά Links

- <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterweltkrieg/155309/zivilisation-skrise-und-moderne-kunst>
- <http://www.dhm.de/ausstellungen/der-erste-welkrieg/die-ausstellung.html>
- <http://www.dhm.de/de/sammlung-forschung/sammlungen0/bildende-kunst-ii.html>

«Η μάχη του υλικού» στη λογοτεχνία

- Εργασία στην τάξη
- Αποσπάσματα από:
  - Erich Maria Remarque: *Im Westen nichts Neues* (Ουδέν νεώτερον από το δυτικό μέτωπο)
  - Ernst Jünger: *In Stahlgewittern* (Ατσάλινη καταιγίδα)

Im Westen nichts Neues

- Erich Maria Remarque: *Im Westen nichts Neues*
  - Απομυθοποίηση του πολέμου
  - ήρωας = νεαρός εθελοντής
  - Τραυματικές εμπειρίες της γενιάς που συμμετείχε στον πόλεμο
  - Δυτικό μέτωπο και στατικός πόλεμος
  - Χαρακώματα και πόλεμος αερίων
  - «Χαμένη γενιά»
  - <http://www.dhm.de/lemo/html/weimar/kunst/westen/>

In Stahlgewittern

- Ernst Jünger: *In Stahlgewittern*
  - Ωραιοποίηση του πολέμου
  - ήρωας = νεαρός εθελοντής
  - Δυτικό μέτωπο και στατικός πόλεμος
  - Ο πόλεμος ως μοίρα και στοιχείο της φύσης
  - Κατά τη δεκαετία του '20 εμπλουτίζεται με φασιστικές ιδέες και επανεκδίδεται
  - Κατά τη δεκαετία του '30: περαιτέρω επεξεργασία
  - <http://www.gutenberg.org/ebooks/34099>
  - <http://www.dhm.de/lemo/html/weimar/kunst/stahlgewittern/>

Βιβλιογραφικές αναφορές

- <http://www.bpb.de/>
- <http://www.dhm.de>
- <http://www.gutenberg.org/>
- <http://www.swr.de/erster-weltkrieg/1-wk-krieg-kuenstler-dix-juenger/-/id=12638894/did=13155486/nid=12638894/bnjz9d/index.html>

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Jünger, Ernst: In Stahlgewittern, Auszug aus: Die deutsche Literatur in Text und Darstellung, Bd.15, Stuttgart 1999:34
- Müller, Helmut: Deutsche Geschichte in Schlaglichtern, Mannheim 1990
- Nipperdey, Thomas: Erfahrungen im Ersten Weltkrieg – die Realität des Krieges. In: Studt 1999:26-33
- Parry, Christoph: Menschen, Werke, Epoche, Ismaning 1997
- Remarque, Rainer Maria: Im Westen nichts Neues. Köln 1996

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Salewski, Michael: Kriegsschuldfrage und „Versailler Schanddiktat“. In: Studt 1999:82-84
- Schulze, Hagen: Kleine Deutsche Geschichte, München 1996
- Studt, Christoph (Hrsg.): Die Deutschen im 20. Jahrhundert, München, 1999

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Prof. Dr. Eleni Georgoroulou. Prof. Dr. Ioannis Pagkalos. «Πολιτισμός II. Η πρωταρχική καταστροφή του 20ού αιώνα». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS476/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: <Anastasios Kotzakotzidis>
Θεσσαλονίκη, <4/9/2015>

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

